

Az önként vállalt kötelezettséget, mely sok ezer asszony hazafias irányításával jár, szinte túlzott lelkiismeretességgel teljesítette, nem hallgatva barátai önmérsékletre intő szavait. Nem ismert fáradságot, nem vallotta be, hogy pihenésre volna szüksége. Minden legcsekélyebb ügyet, mellyel bárki a haza szent ügye nevében hozzáfordult, sajátmaga intézett el — éjjelt nappallá téve írásztala mellett. És a sok hivatalos munka miatt sokáig, túlsokáig tette félre alkotó művészetét.

A «Napkelet» megindítására az ő egyénisége adta meg az első impulzust.

Négyen voltak a kortársak, akik valaha a Szentmihályi-parkban sétáltak vitatkozva, tervezve, Magyarország újjászületéséről álmodva : a Történettudós, a Filozófus, a Költő és a kert Asszonya. A történész a világtörténelem távlatából ítélve a múlt kor mulasztásait — az egy embernek tevékenységre kimért idő rövidege tudatában lázas munkával akarta pótolni mindazt, aminek hiányát látta ; — a Filozófus etikai magaslattól, kérlelhetetlen puritánsággal adta meg az erkölcsi színvonal kritériumát, az Író a maga ragyogó képzeletével színes képekben vetette oda látásait.

Egyik tervük — az irodalom fellendítése — megtestesült a Napkeletben.

Az Idő küszöbét elsőnek lépte át a Történetíró, második volt a Filozófus, őket követte most a Költő.

Az utolsó pedig a négy közül, az, aki ellentmondással csalta ki a három elsőből örök értékű gondolataikat, amidőn az eltávozottak alakjait felidézi, azzal a hittel teszi, hogy a legszebb emlék, melyet baráti kegyelet nekik szentelhet, bizalom amaz eszmék megvalósulásában, melyeket hirdettek és amelyekért éltek.

Gróf Zichy Rafaelné.

...„OLYAN LÉNY, MELYNÉL TÖKÉLETESEBBET KÉPZELNI SEM LEHET...”

«Ha kölcsönösen egymás befolyása alá kerülnek, akkor a férji szükségképpen nőiesebb lesz, ami nála veszteséggel fog járni, mert az ő kiválósága nem a mérsékelt, hanem a megfékezett erő. Ha azonban a nő vesz át a férjítől valamit, azzal föltétlenül nyerni fog, mert ha egyéb kiválóságait még eréllyel is tetézi: olyan lény keletkezik, amelynél tökéletesebbet képzelni sem lehet.»

A szavak, melyekkel Goethe bejelentette a maga korának egy új női típus eljövételét, eszembe jutottak, valahányszor magam előtt láttam Tormay Cecile szilárd szép profilját. Ő csakugyan átvett a férfinemtől sok jó tulajdonságot anélkül, hogy a női kiválóságából bármit is feláldozott volna.

Herczeg Ferenc.